

ДИСЦИПЛИНАРНИ МОДЕЛИ

Иван П. Иванов

DISCIPLINE MODELS

Ivan P. Ivanov

ABSTRACT. *Presents information for theories from Classroom Discipline – 10 Discipline models, founded and applied after 1960.*

KEY WORDS. *Classroom Discipline, Classroom management, Discipline models, Assertive discipline, The Scinner Model; The Redl-Wattenberg Model; The Kounin Model; The Dreikurs Model; The Jones Model; The Glasser Model; The Canter Model; The Debruyne-Larson Model; The Curwin-Mendler Model, Honor Level System.*

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НА ДИСЦИПЛИНАТА. Коренът на думата “дисциплина” е латински. *Disciplina* означава 1. обучение, учение; 2. наука, знание, изкуство; училище, школа, система; 3. ред, устройство; 4. принципи, правила, начин на постъпване, обичай, навик.

Jones (1979) определя дисциплината в клас (Classroom Discipline) като *работа по предписване на прости правила за поведение, които облекчават обучението и минимизират разрушенията*. Вариации на това определение се срещат при Duke (1989), Gettinger (1987), Strother (1985) и др.

Дисциплината е система от профилактични и интервенционни стратегии, предназначени за контрол и управление на ученическото поведение.

Превантивният контекст на дисциплината обхваща: (1). Определяне на ясни правила за регулиране на поведението в класната стая; (2). последователно приложение на тези правила; (3). структуриране на средата в класната стая, за да се повиши ефективността на обучението; (4). привличане и задържане на ученическото внимание чрез интересен учебни съдържание и атрактивни методи на обучение; (5). Индивидуализация на обучението на базата на индивидуалните особености и потребности; (6). Положителна реакция на обратната връзка чрез похвали и награди.

В интервенционен контекст, се прилагат разнообразни методи за пряко управление на поведението. [1]

ЦЕЛИ НА ДИСЦИПЛИНАТА. Wayson & Lasley (1984) определят като крайна цел на училищната дисциплина "... да научи ученика да се държи прилично без пряко наблюдение".

ИСТОРИЯ НА ДИСЦИПЛИНАТА. В 1770 г. в Английското законодателство за пръв път Уилям Блекстън употребява фразата "*in loco parentis*" спрямо учителите – те имат правата на родителите по отношение на дисциплината – да налагат физически наказания. Впоследствие съдът ограничава това право до понятието "разумно наказание" – съобразено с обстоятелствата, дисциплинарните методи и възрастта на ученика. В края на ХХ век само 28 страни по света позволяват телесно наказание.

В 1890 г. Джон Дюи за пръв път лансира идеята за нова дисциплина в контекста на прогресивизма като педагогическа доктрина. Той защитава хуманния подход като контрапункт за насилието в традиционното училище.[5]

ДИСЦИПЛИНАРНИ МОДЕЛИ. През 60-те и 70-те години на ХХ век се появяват няколко теории за дисциплината, които подчертават положителните отношения между учители и ученици.[3; 5]

СКИНЪР-МОДЕЛ (THE SCINNER MODEL). Философията на Scinner е бихевиористична – чрез положителни подкрепления (награди) и отрицателни (наказания) може да се управлява поведението (оперантно кондициониране). Има тенденция поведението, което е възнаграждавано да се повтаря и обратното – да се избягва наказваното поведение.

РЕДЛ-ВАТЕНБЕРГ-МОДЕЛ (THE REDL-WATTENBERG MODEL). Дисциплина чрез групови отношения.

КОУНИН-МОДЕЛ (THE KOUNIN MODEL). Дисциплина чрез мениджмънт на класа. Jacob Kounin (1970) счита, че учителското поведение и условията на околната среда влияят на поведението на учениците. Той идентифицира набор от поведения на учителя и характеристики на урока, включително *withitness* (учителят трябва да знае какво става в класа и какво прави всеки ученик и да демонстрира, че знае какво правят учениците в клас), плавност на обучението, припокриване на дейностите (*overlapping*, изпълнение на повече работи едновременно) и привеждане на групата в готовност, които са свързани с ученическата причастност (въвличане) в работата и нарушаване на правилата за добро поведение. Той установява, че и т.н. "нормални" деца и емоционално лабилните (чести нарушители) са чувствителни към едни и същи организационни и управленчески методи. Работите на Kounin водят до преместване в теорията и практиката на акцента от реактивните на профилактични

стратегии и от личността на учителя към компонентите на средата. Също така, на преден план излиза влиянието на класната стая (това, което става в нея) върху поведението на учителя и учениците. [7; 8].

ГИНЪТ-МОДЕЛ (THE GINOTT MODEL). Дисциплина чрез ефективна комуникация. Учителят съчувства на учениците, избягва етикетажа и пр. представлява модел за подражание и по този начин създава добър клас.

ДРЕЙКЪРС-МОДЕЛ (THE DREIKURS MODEL). Дисциплина чрез демократично обучение и съпоставяне на целите. В системата на Dreikurs, учениците формулират правила и последствия, свързани с дисциплината в клас. По този начин те разбират ценността на избора на приемливо поведение.

ДЖОНС-МОДЕЛ (THE JONES MODEL). Според Jones, едно от най-големите заблуждения е, че дисциплината е равно на наказание. Той е автор на концепцията за положителната дисциплина (Positive Classroom Discipline) - дисциплина чрез невербално въздействие, поощрения и ефективна помощ.

Според него, дисциплината е работа по предписването на стандарти за поведение в клас изграждане на образци на сътрудничество, за да се максимизира обучението и минимизира разрушителното поведение. Според Jones, управлението на хората става 95% с езика на тялото. Процедурите трябва да са положителни, да изключват принудата, да са уважителни и внимателни, да са практични, прости и удобни, да водят в крайна сметка до намаляване на работното натоварване на учителя. Ако това не се прави, стига се до “синдрома на прегарянето” при учителите.

ГЛАСЕР-МОДЕЛ (THE GLASSER MODEL). Дисциплина чрез задоволяване на потребностите. Системата на William Glasser подчертава ролята на избора като причина за добро или лошо поведение и по такъв начин насочва учениците към осмисляне на последиците от тях за бъдещето.

ТЕОРИЯ ЗА АСЕРТИВНАТА ДИСЦИПЛИНА НА КАНТЪР

КАНТЪР-МОДЕЛ (THE CANTER MODEL). Дисциплина чрез асертивно (себеутвърждаващо) ръководещо поведение. Това е най-разпространената теория и практика в съвременното американско училище.

СЪЩНОСТ. Теорията за “асертивната дисциплина” е създадена през 1968 г. от Lee & Marlene Canter. Асертивната дисциплина е всестранен, систематичен метод за мениджмънт

на класа, основаващ се на 4 принципа: (а). поведението е избор, (б). всеки ученик има право да се учи в неразрушителна среда, (в). всеки учител има право да преподава без лошо поведение от учениците, и (г). Никое дете не трябва да участва в поведение, което не е в негов интерес. [2]

Тези критерии могат да бъдат изпълнени, ако учителят установи ясни, устойчиви, последователни стандарти за учениците (правила, положителни и отрицателни последици, свързани с очакванията на учителя, наказания).

Център на философията на Canter е, че учителите се грижат за достиженията на всеки ученик и изразяват тази загриженост на всеки ученик. Учителят настоява за поемане на отговорност от учениците за съответното поведение, което позволява успешното учене. Акцентира се на яснотата на учителските изисквания относно поведението.

УЧИТЕЛЯТ: АСЕРТИВНОСТ И КОНТРОЛ. Отсъствието на асертивност в обучението от страна на педагога (ако той е нерешителен, слабохарактерен, безволев) бързо прави образованието безцелно, безсмислено.

АСЕРТИВНОСТ. Термин (от англ.), означаващ характеристики на личността като автономия, независимост от външни влияния и оценки, способност за самостоятелно регулиране на собственото поведение. Близък по смисъл с термина “самодостатъчност”.

Концепцията за асертивност се оформя в края на 50-те години на XX век в трудовете на А. Солтер в лоното на хуманистичната психология и транзакционния анализ. Счита се, че е вторична по отношение на идеите на Еверет Шостром и Ерик Бърн, както и на някои от идеите на гешталт-терапията (Аз съществувам не за да отговоря на твоите очаквания; ти съществуваш не за да съответстваш на моите очаквания...).

Асертивното поведение се разглежда като оптимално, най-конструктивен начин за междуличностно взаимодействие в противовес на двата най-разпространени деструктивни поджода — манипулация и агресия.

Традиционните механизми за социализация формират уязвим човек пред всевъзможните манипулации от страна на другите хора. Човек е твърде зависим от външни влияния, а околните често злоупотребяват с това, манипулирайки го от позициите на своите користни цели. Обикновено той де сблъсква с неприемливи изисквания и не намира сили да им противостои, подчинява се въпреки своите собствени желания и нагласи, а собствените изисквания и претенции не се решава даже да изкаже. Постоянно сверявайки своите подбуди и постъпки с чуждите очаквания и оценки, човек се притеснява от своите чувства, страхува се да покаже

истинското си лице. Често той преодолява това положение като отвърща с агресия на агресията или на по-безобидни манипулации.

Формирането на асертивност като личностна черта изисква човек да си даде отчет доколко неговото поведение се определя от собствените му наклонности и подбуди и доколко – от налагани отвън. След това, трябва да вземе нещата в собствените си ръце и да стане режисьор на собствения си живот.

В сферата на междуличностните отношения асертивността предполага отказ от опората на чужди мнения и оценки, безсмислени ритуали и обременителни условности, култивиране на спонтанно поведение в съответствие със своите собствени настроения, мотиви и интереси.

АЗ-ПОСЛАНИЕ. Същността на подходящата асертивност е в това човек да е способен да заяви своята позиция без да събужда защитите на другия човек. Трябва да кажеш как ти възприемаш това, което става, а не какво другите трябва или не трябва да правят. "Аз виждам нещата така...".

"Аз-посланието" не е средство да бъдеш учтив. То няма нищо общо с "мек" или "мил" начин на изразяване - нито пък с груб. Целта е посланието да бъде ясно. То дава тема за разговор (отваря разговора), а не решение. "Аз-посланието" е по-често отваряне към подобрене, отколкото към влошаване на взаимоотношенията.

АСЕРТИВНИ ДИСЦИПЛИНАРНИ ПРАКТИКИ. Асертивният дисциплинарен модел е цялостна училищна система, в основата на която са признанието, което получават и учителите и учениците, правата и задълженията.

Учителите имат право на: (а). Създаване на съхраняваща окръжаваща среда. (б). Очакване и получаване на релевантно ученическо поведение. (в). Търсене на помощ от другите учители, администрацията, родителите, други институции.

Учителите са отговорни за: (а). Осигуряване на дейности, които имат подходящ характер. (б). Осигуряване на дейности, които са подходящи за ученическите способности и социалното им развитие. (в). Уважение на достойнството на учениците.

Учениците имат право: (а). Да се чувстват в безопасност. (б). Да получат съответстващ образователен опит. (в). Да бъдат третирани по достоен, разумен и справедлив начин.

Учениците са отговорни за: (а). Безопасната си работа. (б). Поведение, което не конфронтира с правата и свободите на другите ученици. (в). Поведение, което уважава достойнството на другите ученици и персонала на училището.

Системата поощрява и възнаграждава: (а). Доброто поведение в класната стая, училището и извън него. (б). Посещението на уроците и точността.

За да стане това, нашите ученици очакват: (а). Гарантирана съгласуваност и последователност между нашите думи и действия. (б). Съгласуваност и последователност между думите и действията на различните членове на персонала. (в). Приложение на процедури във вид, който поддържа достойнството на учениците и персонала.

ТЕОРИЯ ЗА ДИСЦИПЛИНАТА И САМОДИСЦИПЛИНАТА НА ДЕ БРЮИН И ЛАРСЪН

СЪЩНОСТ. Теорията е създадена през 80-90-те години на ХХ век от Robert DeBruyn & Jack Larson. Те определят дисциплината като «Регулиране на недопустимото към приемливо поведение съгласно нашите индивидуални стандарти.»

Ефективната дисциплина програма трябва: (1). Да води до самодисциплина. Отначало самодисциплината трябва да се тренира. Освен, че трябва да се покаже “лошото” поведение, трябва да се тренира и “доброто”. Критиката и наказанието няма да накарат детето да се промени, ако то не е наясно каква трябва да е тази промяна. (2). Учениците трябва да познават стандартите за поведение. Стандартите са много индивидуални – на всеки учител и се менят с времето, от клас в клас. (3). Регулирането на поведението трябва да съответства на обстоятелствата и контекста (средата). [6]

ТРИ ПРОМЕНЛИВИ НА ДИСЦИПЛИНАРНИЯ ПРОБЛЕМ. Това са: (а). Учителят: най-честата и първа грешка е, че се мисли, че единственият виновник е ученикът. Учителят много често също се нуждае от регулиране и корекция. Учителите с най-много дисциплинарни проблеми са тези, които не могат да се самоуправляват. (б). Проблемният ученик. (в). Останалата част от класа.

ДИСЦИПЛИНАРНИ ОТНОШЕНИЯ НА УЧЕНИЦИТЕ. (1). **Ученик – себе си.** Ключ към разбирането на учениците е да се види как те се виждат и разбират. (2). **Ученик – учител.** Всички ученици искат да успеят. Учителят често претърпява неуспех, като игнорира въпросите им, пропуска неуспехите им или класифицира проблемите им като незначителни. Човек се нуждае от три неща, за да е успешен: да чувства успеха; да вижда, че другите виждат неговия успех; да има действителни достижения. (3). **Ученик-ученик.** Детето, което има неприятности със съучениците си винаги създава дисциплинарни проблеми в клас. (4). **Ученик – учебен процес.** Много често учителят мисли за обучението, а не за хората. За някои ученици стандартите за обучение са недостижими. Това се отнася за отделни предмети или теми.

ГЛАВНИ ПРИЧИНИ ЗА ЛОШО ПОВЕДЕНИЕ. (1). **Внимание.** Повечето ученици получават достатъчно внимание от страна на учителя и съучениците си. За някои, обаче, ло-

шото поведение е единственият път за получаване на внимание. Това се най-често изказващите се без разрешение, закъсняващите, шумните. **(2). Власт.** Всички хора имат потребност от власт. Учениците изразяват тази потребност чрез открито инакомислие, отказ да се следват правила или като спорят. Ако те непрекъснато се чувстват победени, то лошото поведение е изход от ситуацията. **(3). Отмъщение.** Чувството за загуба в отношенията с учителя може да доведе някои ученици до желание за отмъщение на учителя или съучениците. Лошото поведение е начин за това. **(4). Самоувереност.** Учениците с ниска самоувереност често отдават причината за своите неуспехи на учителя.

СЕДЕМ ПЪРВИЧНИ ЧОВЕШКИ ПОТРЕБНОСТИ. Има седем първични човешки потребности, които трябва да са задоволени преди ученикът да е активен, самодисциплиниран, за да може да учи и да си сътрудничи с другите, да е почтителен и да може да се стреми към достижението на академични цели.

1. Глад. Много деца гладуват в училище не само защото са бедни, но и въпреки, че имат пари, не успяват да закусят в междучасията по различни причини. Някои пазят диета и отслабват. Има изследвания, които показват, че бумът на лошо поведение е около 10 ч. сутринта – раздразнителност, гняв.

2. Жажда. Същия ефект. Може да е причинена от ядене на солено, диабет, наркотици.

3. Сексуалност. Училището е поле на контакт и сблъсък на половете. В училище освен отношенията на децата има и ниво на отношения с учителите. Физическото развитие, красотата и пр. са източника на силни чувства.

4. Въздух, пространство. За някои деца може да е силен дразнител - астма, клаустрофобия.

5. Отдых, почивка, сън. Умората води до раздразнителност, преумората – още повече. Междучасията са много важни.

6. Избягване на болката (физическа и психическа). Хората се стремят всячески да избягнат болката. За някои деца лошото поведение е изход - избягване на болката от поражението (неуспеха).

7. Ходене по нужда. Някои деца избягват тоалетната – поради страх, срам, неудобство, деликатност... особено момичетата.

ОСЕМ ВТОРИЧНИ ЧОВЕШКИ ПОТРЕБНОСТИ. Има осем вторични потребности, които са силен мотиватор на ученическото поведение. Те са свързани с Аз-концепцията и вариат при хората. Често неуспехът да се изгради обучението към тях е в основата на неефективността.

1. Стадност. Потребност от свързаност с групата, да не си самотен, да работиш заедно с другите, да избягваш самотата, да имаш приятели, да получават помощ.

2. Агресия. Потребност от самоутвърждаване, от победи, да се чува думата им.

3. Присъединение (афилиация). Потребност от дружествени отношения, да си близо до «боса», да обичаш другите, да работиш в съюз, да имаш собственост, да си сред равни.

4. Любознателност. Потребност да знаеш, да подлагаш на съмнение, да търсиш, да получиш награди преследвайки знанието.

5. Достижение. Потребност да преуспееш, да си признат, да прогресиращ и растеш.

6. Власт. Потребност да имаш възможност да действаш, да контролиращ своя и чуждия живот, да имаш отговорност и сътрудничество, да имаш права и привилегии.

7. Статус. Потребност да си съществен, да те считат за «някой».

8. Автономия. Потребност да се си началник, да се самоуправляваш, да правиш каквото си искаш, да си лидер.

ДЕВЕТ МОТИВАТОРИ. Има девет основни мотиватори (човешки приоритети) – най-важните неща в живота. Те са основата на бизнеса и търговията, а също и на процесите в класа.

1. Личната изгода (печалба). Когато се опитвате да промените поведението на ученика, не забравяйте, че естествения му въпрос към Вас е: Защо трябва да го правя? Какъв интерес имам? Ако отговорът е отрицателен, никакви усилия от Ваша страна няма да имат ефект.

2. Престиж. «Правило на палеца» учениците трябва да се чувстват важни и стойностни.

3. Удоволствие. Мотивиращата сила на забавата и играта е огромна, но за съжаление дисциплинирането не може да се прави само по този начин. Но не трябва и да се направи коригиращото поведение неприятно.

4. Безопасност (сигурност). Учениците трябва да се чувстват безопасни с учителя, ако той иска да влияе на тяхното поведение.

5. Удобство. Проблемът е, че учителят по-често мисли за своето, а не за удобството на учениците.

6. Имитация. Желание да си като другите и да правиш това, което прави мнозинството, а не малцинството. Важното е да се помни, че по този начин учителят предлага модели и стандарти.

7. Избягване на страха. Всички хора имат страхове – рационални и ирационални. Лошото поведение също може да се дължи на страх, особено от провал и унижение в очите на съучениците си.

8. Нов опит. Това е основният смисъл от обучението. Много дисциплинарни грешки се правят поради липса на опит.

9. Любов. Това е единствената емоция, без която хората не могат да живеят. Детето трябва да усеща любовта и загрижеността на учителя. Това е основата на променящото се поведение.

ЧЕТИРИ СЪПКИ НА ДИСЦИПЛИНАРНИЯ МОДЕЛ. Това са: (1). Идентификация на предназначения за изменение поведение. (2). Влияние (ефект) – влияние на въпросното поведение на детето, другите деца, учителя, класната среда. Прилагането на мерки без това е безперспективно. (3). Действия. Дефиниране на причините за лошо поведение, първичните и вторични потребности и предложения за корекция. (4). Грешки. Проверка на решенията за възможни грешки. [Ib.]

ТЕОРИЯ ЗА ДИСЦИПЛИНАТА НА КЮРВИН И МЕНДЛЕР

КЮРВИН-МЕНДЛЕР-МОДЕЛ (THE CURWIN-MENDLER MODEL). Теория за дисциплината чрез достойнство и надежда, основана на отговорност, сътрудничество, взаимно уважение и взаимно приемане на решения. Създадена е от Richard Curwin & Allen Mendler (1988-1999). Известна е по целия свят.

По думите на авторите: “ Дисциплина с достойнство ...учи учениците как да се държат отговорно. Неотменима част е от обучението, от живота на класа и училището. Всички ученици са приети, даже тези, които създават проблеми. Използват се ценности и последствия, а не награди и наказания.”

За разлика от традиционната дисциплина на послушанието, дисциплината на отговорността се основава на ценности; осмисляне на правилно и неправилно, а не на награди и наказания; фокусиране на обучение и тренинг, а не на възпиране и разубеждаване; помага на всички ученици, а не само на учениците, които не се нуждаят от това; подходяща за всички ситуации а не само за безопасност; работи бавно, а не бързо.

Системата позволява повече време да се отдели за обучение, развива самоуважение и поддръжка и инструменти за вземане на решения в живота.

ФИЛОСОФИЯ НА ПОДХОДА. (а). взаимодействието с ученическото поведение е част от отговорността на учителя, (б). прибързаните решения често водят до продължителни проблеми, (в). съществено и необходимо е третирането на учениците с достойнство, (г). към

учениците трябва да се подхожда индивидуално, (д). отговорността е по-важна от послушанието, (е). Винаги да се прилагат последствията и учителят да е устойчив, ясен и последователен; (ж). да не се смуцава ученикът пред неговите съученици, (з). да не се мисли в термините на победата (печалбата) и загубата и (и). професионализмът трябва да преобладава.

ЦЕЛИ. (1). Развитие на умения за решаване на конфликти: ефективна комуникация; обезвреждане на потенциално конфликтни ситуации; намаляване на насилието. (2). Поддръжка на обучението: подготовка на децата за бъдещето; оценяване и защитаване на възможностите за обучение. (3). Тренировка на отговорно поведение: сърдечност; любов; уважение; грижа; приемане; възможност да бъдеш чул. (4). Ясно определени граници: по-малко пермисивност (ограничения); структуриране; правила; повече обучение, повече заетост; определяне на степента на възможност за самостоятелно приемане на решения и решаване на проблеми; замяна простите награди и наказания с ценности; демокрация; обучение на учениците да се учат от грешките си.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ. Действа се по схемата: решение – превенция – действие – решение... Стремехът е към дългосрочни поведенчески изменения. Задължително трябва да се работи по ученическото поведение. Правилата трябва да имат смисъл. Учителят трябва да е модел на това, което очаква. Той винаги трябва да се отнася към учениците с уважение и да е справедлив. Отговорността е по-важна от послушанието. Не трябва да се правят неефективни неща.

ПРАКТИЧЕСКИ РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ. (1). Добрата практическа дисциплина трябва да се приема от всички ученици. (2). Ако вложите повече време в началото, ще спестите повече време в края. (3). Когато учениците се отдръпват от вас, отправяйте повече покани към тях. (4). Стабилизирайте и тренирайте. (5). Моделирайте ефективни начини за изразяване на гняв у учениците. (6). За да победите утре, отстъпете днес. (7). Никога не прилагайте като отрицателно последствие нещо, което детето всъщност харесва. (8). В крайна сметка, вие трябва да се изправите пред учениците – няма кой друг да го направи вместо вас. (9). Когато дисциплинирате учениците, винаги обезпечете избори и лимити. (10). Не може да се измени поведението без да се поемат задължения.

СИСТЕМА “НИВО НА ЧЕСТТА”

СЪЩНОСТ. Системата “Ниво на честта” (Honor Level System) е създадена през 80-те години в едно училище във Вашингтон, а сега се прилага в повече от 90 000 училища в

САЩ. Известна е като една от най-добрите дисциплинарни системи, “действена и стимулираща”, комбинация от асертивна (Assertive) и съпричастна (Empathetic) дисциплина, основана на уважение към детето. [4]

Понятието Honor се превежда като 1. чест; 2. почит, уважение; 3. добро име, репутация, целомъдрие; 4. честност, благородство.

ВИДОВЕ УЧЕНИЦИ. Ученическото развитие се проследява като преминаване през четири стадия.

Първо ниво са учениците, които рядко попадат в дисциплинарни затруднения (нямат нарушения през последните 14 календарни дни). Това са обикновено 70-80 % от всички. За тях се предвиждат специални привилегии: публичност, повече свободно време, безплатни билети за кино, напитки и пр.

Второ ниво са учениците, които имат по 1-2 нарушения през последните 14 календарни дни. Това са обикновено 20-30 %. За тях се предвиждат само някои от привилегиите, предоставени на учениците от Първо ниво.

Трето ниво са учениците, които имат по 3 или повече нарушения през последните 14 календарни дни. Това са обикновено до 5 %. За тях не се предвиждат привилегии.

Четвърто ниво са учениците, които имат постоянни (ежедневни) нарушения. Това са обикновено също до 5 %. За тях се предвиждат някои ограничения в участието в дейности – купони, филми и пр.

Ежедневно се прави равностметка на поведението през последните 14 дни, като децата се уведомяват на кое ниво се намират. Миналото (преди 14 дни) не влияе на оценката. Ако тя е по-ниска, указва се и срока на действие.

ПРОГРЕСИВНИ ПОСЛЕДСТВИЯ. Тази дисциплинарна система не се основава само на поощрения. Тя не може да избегне налагането на отрицателни последствия (negative consequences), понятие, което е предпочитано и като форма, и като съдържание вместо наказание. Във всяко училище има такива форми: изпращане при директора, забележка до родителите, отстраняване от училище за един или повече дни.

Системата “Ниво на честта” използва принципа за стадиалност на последствията. Всяко е по-съществено от предходното. Движението може да е и напред, и назад.

Типови последствия: 1 нарушение - задържане в училище 15 мин. по обяд. 2 нарушение - задържане в училище 30 мин. по обяд. 3 нарушение - задържане в училище след края на занятията. 4 нарушение - временно отстраняване от училище. 5 нарушение - съботно училище. 6 нарушение - отстраняване от училище.

ВРЕМЕТО ЛЕКУВА. Това е един много съществен принцип на системата. 14 календарни дни се прилагат и в неучебно време – ваканции, празници, отсъствия по болест и пр. Детето може да започне на чисто от Първо ниво поне два пъти в годината.

ЛИТЕРАТУРА

1. Buck, Glenn H. Classroom management and the disruptive child. // Music Educators Journal, Nov92, Vol. 79 Issue 3.
2. Canter, L. Assertive discipline. Penryn, Cornwall: Atlantic books.1992.
3. Charles, C.M. Building Classroom Discipline. 5th Edition
4. Churchward, Budd. 11 Techniques for Better Classroom Discipline. By McDaniel, Thomas R. A Primer on Classroom Discipline: Principles Old and New. September 1986.
5. Conte, Anthony E. The discipline dilemma: Problems and promises. // Education, Winter94, Vol. 115 Issue 2.
6. DeBruyn Robert, Jack Larson. 117 Discipline Problems In The Classroom. E-ed
7. Emmer, Edmund T., Laura M. Stough. Classroom Management: A Critical Part of Educational Psychology, With Implications for Teacher Education. // Educational Psychologist, Summer2001, Vol. 36 Issue 3.
8. Evertson, Carolyn M., Alene H. Harris. What We Know About Managing Classrooms. // Educational leadership, april,1992.